

Codi: 28801

Assignatura: Arqueologia (grups 3 i 4)

Tipus d'assignatura: Troncal

Nº de crèdits: 9

Professorat: Carme Ruestes, Silvia González, Esther Rodrigo

Docència en català.

Quatrimestre: 1er

OBJECTIUS DE L'ASSIGNATURA:

Aquesta assignatura vol aportar una visió panoràmica de l'arqueologia mitjançant pinzellades sobre molt diversos temes. Té com a objectius principals que l'alumne es familiaritzi amb el concepte d'arqueologia científica i amb la informació que pot aportar l'anàlisi i interpretació de les restes arqueològiques, i que adquireixi nocions sobre els mètodes bàsics d'investigació arqueològica.

TEMARI:

- 1. El concepte d'arqueologia**
- 2. Història de l'arqueologia**
- 3. Els jaciments arqueològics: processos de formació i conservació**
- 4. La detecció de jaciments arqueològics: documentació i prospecció**
 - 4.1. Troballes ocasionals
 - 4.2. Documentació bibliogràfica
 - 4.3. Els reconeixements aeris
 - 4.4. La prospecció superficial del territori
 - 4.5. La prospecció geofísica
 - 4.6. Altres mètodes de prospecció
- 5. L'excavació estratigràfica**
 - 5.1. L'excavació estratigràfica com a mètode per reconstruir la història dels jaciments
 - 5.2. La ceràmica com a fòssil director de l'estratigrafia
 - 5.3 El desenvolupament dels mètodes d'excavació arqueològica.
 - 5.4 Principis d'estratigrafia arqueològica
 - 5.5 L'excavació per extensió
 - 5.6 Individualització i excavació de les unitats estratigràfiques
 - 5.7 Les relacions estratigràfiques i el matrix Harris
 - 5.8 La documentació d'excavació
- 6. L'arqueologia del paisatge**
 - 6.1. L'estudi de territoris antics: temes i mètodes.
 - 6.2. L'arqueologia del paisatge a la llum de corrents de pensament arqueològics actuals.

6.3. Els Sistemes d'Informació Geogràfica (SIG) per a l'estudi dels paisatges antics.

7. Arqueologia subaquàtica

- 7.1. Introducció històrica
- 7.2. Tipus de jaciments subaquàtics
- 7.3. Informació que pot aportar l'arqueologia subaquàtica
- 7.4. Documentació i prospecció
- 7.5. Tasques d'una excavació subaquàtica
- 7.6. La conservació dels materials

8. Arqueologia industrial

- 8.1 Temes d'estudi de l'arqueologia industrial.
- 8.2 Tècniques de camp
- 8.3. La recerca documental

BIBLIOGRAFIA

MANUALS I BIBLIOGRAFIA GENERAL:

- AA.VV. (1992): *Ciencias, metodologías y técnicas aplicadas a la arqueología*. Ciència oberta, 4. Fundació Caixa de Pensions – Publicacions de la Universitat Autònoma de Barcelona. Bellaterra.
- Aston, M. (2002): *Mick's Archaeology*. Tempus: Stroud.
- Childe, G. (1973): *Introducción a la arqueología*. 1ª ed. 1956. Ariel: Esplugues de Llobregat.
- Clark, G. (1980): *Arqueología y sociedad (reconstruyendo el pasado histórico)*. Akal universitaria: 2. Madrid: Akal.
- Fernandez, V. (1994): *Teoría y método de la arqueología*. 1 ed. 1990. Madrid: Editorial Síntesis.
- Grant, J.; Gorn, S. Neil, T. (2002): *The archaeology coursebook. An Introduction to study skills, topics and methods*. London and New York: Routledge.
- Greene, K. (2002): *Archaeology: an introduction*. 1ª ed 1983. London and New York: Routledge.
- Ramos, R. (1987): *Arqueología. Métodos y técnicas*. 1ª ed. 1977. Barcelona: Ediciones Bellaterra.
- Renfrew, C. ; Bahn, P. (2000): *Arqueología. Teorías, Métodos y práctica*. 1ª ed. 1993. Madrid: Akal.

CONCEPTE D'ARQUEOLOGIA I HISTÒRIA DE L'ARQUEOLOGIA:

- Bahn, P.G., ed. (1999): *The Cambridge Illustrated History of Archaeology*. 1ª ed. 1996. Cambridge University Press.
- Daniel, G. (1974): *Historia de la arqueología: de los anticuarios a V. Gordon Childe*. 1ª ed. 1967. Madrid: Alianza Editorial.
- Daniel, G. (1987): *Un siglo y medio de arqueología*. 1ª ed. 1975. Méjico: Fondo de Cultura Económica.
- Díaz-Andreu García, M. (2007): *A world history of nineteenth-century archaeology: nationalism, colonialism, and the past*. Oxford: Oxford University Press.
- Morris, I. (2007): *Historia y cultura: la revolución de la arqueología*. Barcelona: Edhasa.
- Pallotino, M. (1980): *Che cos'è l'archeologia*. 1ª ed. 1963. Firenze: Sansoni Editori.
- Trigger, B.P. (1992): *Historia del pensamiento arqueológico*. 1ª ed. 1989. Barcelona: Editorial Crítica.

LA PROSPECCIÓN ARQUEOLÓGICA:

- Banning, E.B. (2002): *Archaeological survey*. New York: Kluwer Academic/Plenum Publishers.

- Bowden, M. (1999): *Unravelling the Landscape. An Inquisitive Approach to Archaeology*. Stroud: Tempus.
- Campana, S., Forte, M. Ed. (2006): *From space to place: 2nd International Conference on Remote Sensing in Archaeology. Rome, December 2006*. BAR International Series 1568. Oxford: Archeopress.
- Clark, A. (1990) : *Seeing Beneath the Soil. Prospecting methods in archaeology*. London: B.T. Batsford Ltd.
- Dabas, M., i altres. (1998): *La prospection*. Collection "Archéologiques". Paris: Editions errance.
- Riquelme, M. (1992): *manual de prospección geofísica para arqueólogos*. Huelva.
- Scollar, I. (1990): *Archaeological prospecting and remote sensing*. Topics in remote sensing , 2. Cambridge University press.
- Wiseman, J., El-Baz, F. (2007): *Remote sensing in archaeology*. New York: Springer.

ARQUEOLOGIA DEL PAISATGE

- Ashmore, W. ; Knapp, A.B. eds (1999): *Archaeologies of Landscape. Contemporary Perspectives*. Oxford: Blackwell Publishers.
- Barker, G. ; Lloyd, J. (1991): *Roman Landscapes. Archaeological Survey in the Mediterranean Region*. Archaeological Monographs of the British School at Rome, 2.
- Barker, G. Ed. (1995): *A Mediterranean Valley. Landscape Archaeology and Annales History in the Biferno Valley*. London: Leicester University Press.
- Bernardi, M. (1992): *Archaeologia del Paesaggio*. Florence: All'Insegna di Giglio.
- Bintliff, J. ; Sbonias, K. eds. (1999) *Reconstructing Population Trends in Mediterranean Europe (3000 BC – AD 1800). The Archaeology of Mediterranean Landscapes 1*. Oxford: Oxbow.
- Bintliff, J.L., Kuna, M., ; Venclová, N. (2000): *The Future of Surface Artefact Survey in Europe*. Sheffield Archaeological Monographs, 13. Sheffield Academic Press.
- Cosgrove, D. ; Daniels, S. ed. (1988): *The iconography of landscape: essays on the symbolic representation, design and use of past environments*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Crawford, O.S.G. (1953): *Archaeology in the field*. London: Dent.
- Feld, S. ; Basso, K. (1996): *Senses of place*. Santa Fe. N.M. : School of American Research Press.
- Gaffney, V., Zoran, S., ; Watson, H. (1996): "Moving from Catchments to Cognition: Tentative Steps Toward a Larger Archaeological Context for GIS" , a Aldenderfer, M. ; Maschner, H.D.G. ed. *Anthropology, Space and Geographic Information Systems*. Spatial Information Series. New York and Oxford: Oxford University Press, 132-154.
- Guitart, J., Palet, J., Prevosti, M. (2003): *Territoris antics a la Mediterrània i a la Cossetània oriental. Actes del Simposi Internacional d'Arqueologia del Baix Penedès. El Vendrell, del 8 al 10 de Novembre de 2001*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura.
- Hirsch, E ; O'Hanlon, M. ed. (1995): *The anthropology of landscape. Perspectives on place and space*. Oxford: Clarendon Press.
- Ingold, T. (2000): *The perception of the environment. Essays in livelihood, dwelling and skill*. London: Routledge.
- Knapp, A.B. ed. (1992): *Archaeology, Annales and Ethnohistory*. New Directions in Archaeology. Cambridge University Press.
- Leveau, Ph.; Sillières, P.; Vallat, J-P. (1993): *Campagnes de la Méditerranée romaine. Bibliothèque d'Archéologie*. Hachette: Paris.
- Marchi, M.L.; Sabbatini, G. (1996): *Venusia. Forma Italiae, 37*. Roma: Leo S. Olschki Editore.
- Olesi, O. (2000): " Integració i transformació de les comunitats ibèriques del Maresme durant els s.II-I aC: un model de romanització per a la Catalunya Litoral i Prelitoral", *Empúries* 52, 55-86.
- Stoddart, S, ed. (2000): *Landscapes from Antiquity*. Oxford: Antiquity/Oxbow.

Tilley, C. (1994): *A Phenomenology of Landscape: Places, Paths and Monuments*. Oxford: Berg.

Uncko, P. ; Layton, R. (1999): *The Archaeology and Anthropology of Landscape. Shaping your Landscape*. One World Archaeology 30. London and New York: Routledge.

Witcher, R. (1998): "Roman Roads: phenomenological perspectives on roads in the landscape", a Forcey, C., Hawthorne, J. ; Witcher, R. eds. *TRAC 97. Proceedings of the Seventh Annual Theoretical Roman Archaeology Conference. Nottingham 1997*. Oxford: Oxbow Books, 60-70.

Els Sistemes d'Informació Geogràfica (SIG) per a l'estudi de paisatges antics:

Chapman, H. (2006): *Landscape Archaeology and GIS*. Tempus: Stroud.

Conolly, J. ; Lake, M. (2006): *Geographical Information Systems in Archaeology*. Cambridge Manuals in Archaeology. Cambridge University Press.

Grau Mira, I. Ed (2006): *La aplicación de los SIG en la arqueología del paisaje*. Publicaciones de la Universidad de Alicante.

Internet Archaeology. Revista digitat (<http://intarch.ac.uk/>)

Lock, G.R. ed (2000): *Beyond the map: archaeology and spatial technologies*. Amsterdam: IOS Press.

Wheatley, D.; Gilings, M. (2002): *Spatial Technology and Archaeology. The Archaeological Applications of GIS*. London and New York: Taylor and Francis.

L'EXCAVACIÓ:

Barker, Ph. (1986) : *Understanding archaeological excavation*. B.T. London: Batsford Ltd.

Barker, Ph. (1993): *Techniques of Archaeological excavation*. London: Routledge.

Bennet, M.; Doyle, P. (1998): *Unlocking the stratigraphical record: advances in modern stratigraphy*. New York: John Wiley and Sons.

Carandini, A.. (1997): *Historias en la tierra. Manual de excavación arqueológica*. 1ª ed. 1981. Barcelona: Editorial Crítica. Barcelona.

Collins, J. (2001): *Digging up the past: an introduction to archaeological excavation*. Stroud: Sutton Publishing.

Drewett, P. L. (1999): *Field Archaeology: An Introduction*. London: Routledge.

Harris, E. (1991): *Principios de estratigrafía arqueológica*. 1ª ed. 1989. Barcelona: Editorial Crítica.

O'Brien, M.J. ; Lyman, R.L. (1999): *Seriation, stratigraphy and index fossils: the backbone of archaeological dating*. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers/Plenum Press.

Roskams, S. (2001): *Excavation*. Cambridge Manuals in Archaeology. Cambridge University Press.

Schiffer, M.B. (1987): *Formation processes of the archaeological record*. Albuquerque: University of New Mexico Press.

L'EXCAVACIÓ SUBAQUÀTICA:

AA.VV. (1973): *L'archéologie subaquatique. Une discipline naissante*. Paris: UNESCO.

AA.VV. (1990): *La arqueología subacuática en España*. Catálogo de la Exposición. Madrid: Ministerio de Cultura.

Blot, J.-Y.(1996): *Underwater archaeology: exploring the world beneath the sea*. London: Thames and Hudson.

Felici, E. (2002): *Archeologia subacquea. Metodi, tecniche e strumenti*. Roma: Istituto poligrafico e zecca dello stato.

Green, J. (1990): *Maritime archaeology. A Technical Handbook*. London: Academic Press.

Nautical Archaeology Society (NAS). (2008): *Archaeology Underwater: the NAS Guide to Principles and Practice*. Wiley-Blackwell.

Nieto, F.J. (1984): *Introducción a la arqueología subacuática*. Col.lecció: orígens. Barcelona: Editorial CYMYS.

Nieto, F.J.; Casanovas, R. (1992): *Arqueologia subaquàtica*. Monografies d'activitats professionals, 2. Institut català de noves professions. Barcelona: Generalitat de Catalunya.

Staniforth, M.; Nash, M. Ed. (2006): *Maritime archaeology: Australian approaches*. New York: Springer.

ARQUEOLOGIA INDUSTRIAL:

Álvarez Aceres . M. A. Coord. (2001): *Arqueología industrial, patrimonio y turismo cultural*. Los ojos de la memoria 1. Gijón: CICEES.

Álvarez Aceres , M. A. (2007): *Arqueología industrial: el pasado por venir*. Gijón: CICEES

Casanelles, E. (1998): "Recuperación y uso del patrimonio industrial", *Ábaco* 19: 11-18.

Cerdà, M. (2009): *Arqueología Industrial*. Publicacions de la Universitat de València.

Cossons, N. (2000): *Perspectives on Industrial Archaeology*. London: Science Museum.

Homobono, J.I. (2006-2007): "El patrimonio industrial y sus actividades: turismo, museos, ecomuseos y reutilización", *Kobie. Antropología Cultural* 12: 5-34.

Martínez, J.M.; Closa, F. (1999): "L'arqueologia industrial: una visió a la fi del mil.leni", *Revista d'Arqueologia de Ponent* 9 : 325-335.

Palmer, M.; Neverson, P. (1998): *Industrial Archaeology. Principles and practice*. London and New York: Routledge.

Pinard, J. (1985): *L'Archéologie Industriel*. Paris: Presses Universitaires de France.

Raistrick, A. (1972): *Industrial Archaeology. An Historical Survey*. London: Eyre Methaen.

Reyes, F. (2004): "El Patrimonio Arqueológico Industrial en la ciudad histórica", *Anales de Arqueología Cordobesa* 15: 83-99.

Stratton, M. ; Trinder, B. (2000): *Twentieth Century Industrial Archaeology*. London: Taylor and Francis Group.

Verdaguer, Narcís. (1993): *Arqueologia industrial*. Girona: Col.legi Oficial d'Enginyers Tècnics Industrials de Catalunya.

Exemples de projectes d'arqueologia industrial a Catalunya i altres àrees.

AA. VV. (1991): *I Jornades d'Arqueologia Industrial de Catalunya (Hospitalet de Llobregat,1990)*. Hospitalet de Llobregat: Ajuntament de l'Hospitalet.

AA.VV. (1991): *Arqueologia Industrial. Actes del primer congrés del País Valencià*. Història local 7 – Diputació de València.

AA.VV. (1992): *Aigua, Tècnica i Treball. Actes de les II Jornades d'Arqueologia Industrial a Catalunya (Igualada, novembre de 1991)*. Col.lecció: Cultura, Tècnica i Societat. Barcelona: Associació d'enginyers industrials de Catalunya.

AA. VV. (1997): *4es Jornades d'Arqueologia Industrial de Catalunya (Girona, 1997)*. Girona: Centre cultural la Mercè, ajuntament de Girona.

AA.VV. (1998): *II Jornades sobre la protecció i revalorització del patrimoni industrial*. Col.lecció Actes 7. Barcelona: Generalitat de Catalunya.

.AA.VV. (2003): *La indústria tèxtil: Actes de les V Jornades d'Arqueologia Industrial de Catalunya (Manresa, octubre de 2000)*.Barcelona: Col.legi d'Enginyers Industrials de Catalunya.

Besó, A. (2008): "El patrimoni arquitectònic industrial valencià", *Revista valenciana d'Etnologia* 3: 43-72.

Butlletí d'arqueologia industrial i de museus de ciència i tècnica. Barcelona: Associació del Museu de la Ciència i de la Tècnica i d'Arqueologia Industrial de Catalunya.

Cordeiro, J.M. (1998): "La arqueología industrial en Portugal", *Ábaco* 19: 35-44.

Douet, J. (1997): "Arqueología industrial en Gran Bretaña", *P.H.. Boletín del Instituto Andaluz del Patrimonio Histórico* 5, 21: 106-111.

Fernández Gutierrez, M.F. (1998): "La labor del inventario del patrimonio industrial en Francia. Un modelo de investigación, protección y difusión", *Ábaco* 19: 59-70.

Industrial Archaeology. London: Maney. Revista electrònica i en paper.

Santacreu, J.M. (1994): "La arqueología industrial en España: Historia y perspectivas", *Spagna Contemporánea* 6: 109-118.

Soler, G. (2003): *Tres exemples d'arqueologia industrial a Sabadell. El vapor Marcet, el vapor gran del cotó i la fàbrica de gas Prats i Benessat*. Quaderns d'arqueologia de Sabadell 3. Museu d'Història de Sabadell.

Solias, J.M. (1993): "La metodologia en l'arqueologia industrial a Catalunya", *Revista de Girona* 39, 161: 60-63.

METODOLOGIA DOCENT:

TEORIA

La metodologia bàsica de l'assignatura és la classe magistral que es combina, en funció del tema, amb material audiovisual, lectures i discussions d'articles breus o exercicis pràctics.

A més, al llarg del curs, els alumnes treballaran i exposaran oralment dos casos d'estudi.

PRÀCTIQUES:

- Pràctiques d'excavació arqueològica al jaciment romà de Torre Llauder (divendres)

o

- Treball: "L'arqueologia industrial a Catalunya: un estat de la qüestió". Data d'entrega: 14 de Gener.

- Extensió aproximada: 10 pàgines a 1'5 d'espai interlineal.

- En grup o individual.

- Valoració crítica realitzada sobretot partir de la lectura diferents casos d'estudi (que no s'han de descriure individualment sinó citar al llarg del treball).

- En l'avaluació es tindrà en compte:

- el plantejament crític

- el número de casos d'estudi treballat i bibliografia consultada en relació amb el número de membres del grup de treball

- els aspectes formals (correcció en les citacions bibliogràfiques, notes i estructura del treball) i la redacció.

SISTEMA D'AVALUACIÓ:

- Prova teòrica i pràctica sobre la matèria impartida a classe.

- Treball de recerca.

- Valoració de les exposicions orals de casos d'estudi i de pràctiques d'excavació voluntaries.